

ØBR. 15) Vystoupení Lumíru ve studiu ORF ve Vídni při příležitosti 10. výročí vzniku pořadu *České Ozvěny / Slovenské Ozveny*, 9. listopadu 2019

Repertoár Lumíru tvoří odhadem z osmdesáti procent skladby v češtině, slovenštině a nářečích Moravy nebo Slezska, zbytek tvoří latinské a německé texty: jde o středověké, renesanční a raně barokní skladby, ale i moderní duchovní písně. Standardní částí repertoáru jsou české, moravské a slovenské lidové, nebo jak říká Pavel Koutník, „národní“ písně. S nimi se sbor uplatňuje hlavně na vánočních a jiných oslavách menšinových spolků nebo např. na Dni matek, tradiční oslavě pořádané Českým srdcem. Lumír interpretuje Dvořákovy *Moravské dvojzpěvy* i další „sborové standardy“, svoji vlastní bohatou historií však reflektuje i skladbami z lumírovského archivu. Někteří sbormistři v minulosti pro sbor psali původní skladby nebo vytvářeli vlastní úpravy lidových písní. Dnes tak Lumír interpretuje např. sbor Jaromíra Herleho anebo Pavlem Koutníkem aranžované písně Bohuslava Karla Čumpelíka – lumírovských sbormistrů, kteří v meziválečném období vyučovali na Komenského školách.

Pro Pavla Koutníka osobně stojí za zájmem o zpracování českých skladeb (nejen) z lumírovského archivu spíše „vědecká“ zvědavost než výslovná potřeba zpívat v češtině. Podílel se tak na přípravě vydání několikosvazkové edice skladeb čtyř lumírovských sbormistrů.²⁴⁸ Od roku 2014 Lumír pak s několika skladbami tohoto typu vystoupil na menších akcích na půdě Sokola nebo Českého srdce. Zde byl vedle vánočních besídek příležitostí k jeho vystoupení Den matek, jež České srdce slaví pravidelně již od před- a meziválečného období. Členové Lumíru uvažují

Vystoupení
Lumíru po
roce 2014

²⁴⁸ Edice zahrnuje skladby Bohuslava Karla Čumpelíka a Konstantina Jahody-Křtinského (2016a), Josefa Ferdinanda Skalického (2017) a Anatola Archangelského (2018). Editorem je Viktor Velek.

i o dalších možnostech obohacení českého repertoáru. Po několika zkouškách se objevil nápad zazpívat si písně Jaroslava Ježka na texty Voskovce a Wericha nebo trampské písně za spontánního doprovodu kytary a houslí. Právě z odlišného vztahu k některým skladbám se vyjevuje odlišná generační i migrační zkušenost, kterou výstižně reflektuje i sám Pavel Koutník (21. 4. 2021):

„A z toho také bylo nějakých pár menších koncertíků, kde vždycky holky vmísily pár takovýchto písní a bylo to moc úspěšné. A hlavně to rezonuje s tou jejich generací, která přišla ve stejnou dobu a tito tyto písně ještě znali a prožili dětství ještě v Československu. Tak samozřejmě vídeňský Čechové, ti tyto písně neznají, těm to nic neříká.“

Oslavy 100 let Českého srdce

Protože zcela samostatný koncert je pro amatérský sbor náročnou záležitostí, jsou dle Pavla Koutníka preferovanými vystoupením ta, na nichž je produkce Lumíru jen součástí programu. Jedním z předních vystoupení tohoto typu v posledních letech po revitalizaci sboru a současně před vypuknutím koronavirové pandemie byla účast na oslavách stého výročí založení spolku Českého srdce,²⁴⁹ jedné z nejvýznamnějších událostí českovídeňského menšinového života první čtvrtiny třetího tisíciletí. Oslavy se konaly 22. června 2018 v suterénních prostorách²⁵⁰ někdejšího Českého domu ve Vídni, dnešního Hotelu Post. Program vedle proslovů velvyslankyně a několika čelných spolkových představitelů zahrnoval především hudbu, ale i taneční vystoupení dětí z folklorního souboru Marjánka a ukázkou z *My Fair Lady* v podání ochotníků z Vlastenecké omladiny. Pořadem provázela redaktorka Českého rozhlasu Dvojka Václav Žmolík. Prostou, ale dominantní výzdobou pódia tehdy byly česká a rakouská vlajka.

Byl to právě Pavel Koutník, který rovněž jako člen výboru Českého srdce společně s předsedkyní Věrou Gregorovou připravil hudební program.²⁵¹ Dle shody organizátorů se vybíralo výhradně z českého repertoáru. Nakonec došlo na Dvořáka,²⁵² Suka,²⁵³ písně v sólové²⁵⁴ i sborové²⁵⁵ úpravě a „zemské“ hymny.²⁵⁶ Vedle výběru repertoáru a zaangažování účinkujících Pavel Koutník skladatelsky dotvořil většinu vybraných skladeb: Dvořákovu árii z *Rusalky* upravil pro klavírní kvintet, k Čumpešickým písním dokončil smyčcové party a stejně tak vytvořil doprovod smyčcového kvarteta k moravské a podkarpatské zemské hymně. Dílem se interpretace ujali hudebníci z České republiky – mladá sopranistka Karolina Žmolíková a smyčcové kvarteto Cordial String Quartet z Třebíče.²⁵⁷

²⁴⁹ Dobročinný nepolitický a sociální spolek založený ve Vídni v roce 1918 z iniciativy básníka Josefa Svatopluka Machara. Od počátku působení se zaměřoval na sociální pomoc především českovídeňským dětem v návaznosti na důsledky první světové války.

²⁵⁰ Dnes zde sídlí vídeňská Komorní opera (Wiener Kammeroper).

²⁵¹ Viz KOUTNÍK 2018.

²⁵² Árie z *Rusalky* a *Americké kvarteto* op. 96.

²⁵³ *Meditace na chorál Svatý Václave, vévodo české země*.

²⁵⁴ *Ach, synku, synku* v úpravě Jana Masaryka.

²⁵⁵ Výběr z *Národních písní* Bohuslava Karla Čumpešického z roku 1930 a *Život je jen náhoda* Jaroslava Ježka.

²⁵⁶ *Kde domov můj, Nad Tatrou sa blýska*, moravská *Jsem Moravan, toť chloubá má* (slova Václav Novotný, nápěv podle Polenského sokolského zpěvníku společenského, III. díl, 1904), podkarpatská *Podkarpatskyje Rusyny* (nápěv Zdenek Lysko, slova Alexander Duchnovič).

²⁵⁷ Všichni interpreti přítomnaci odděleně v Praze, Vídni a Třebíči. Společné vystoupení vyladili až v závěrečné zkoušce před pořadem.

Všechny provedené skladby bylo možné považovat za symbolické identitní ukazatele vyjadřující vazbu k české domovině i kontinuitu s českovídeňskými menšinovými pořady: dramaturgie slavnostního pořadu se velmi podobala programům obdobných oslav v minulém století. Píseň *Život je jen náhoda* spjatá s tvůrci Osvozeného divadla; i *Ach, synku, synku* – oblíbená píseň Tomáše Garrigua Masaryka, zde navíc v úpravě jeho syna Jana, kterou vytvořil v Londýně – a také všechny zemské hymny, tj. česká, slovenská, moravská a podkarpatská, figurovaly jako *vehicles of memory* nebo *mnemonic products*, upomínající na prvorepublikové Československo. Také výběr vídeňských interpretů záměrně poukazoval na historické skutečnosti: sbor Lumír i ochotnický spolek Vlastenecká omladina pro České srdce „tradičně“ vystupovali. Lumír navíc do programu zařadil skladby Bohuslava Karla Čmpelíka, jednoho ze svých nejvýznamnějších sbormistrů a také pedagogů Komenského škol v prvorepublikovém období. Vedle starousedlických spolků se ovšem objevilo i nejmladší uskupení – folklorní soubor Marjánka,²⁵⁸ reprezentující nejnovější projevy české hudební subkultury ve Vídni.

V České republice Lumír vystoupil zatím dvakrát. Poprvé při příležitosti uvedení výstavy „70 let Vídeňských svobodných listů“ v Moravských Budějovicích. Protože se zde shodou okolností narodil i Jaromír Herle, zazpíval zde sbor několik jeho písní. Spolu s brněnským „bratrským“ sborem Lumír 1864 vystoupil vídeňský Lumír v Brně na přehlídce pěveckých sborů Festival Republika 100 (20. října 2018). Výjimečnou událostí pro Lumír byla v neposlední řadě účast na křtu CD *Impossible Dream* operního pěvce Adama Plachetky (9. ledna 2018).²⁵⁹

Folklorní soubor Marjánka

Během desetiletí se hudebně taneční skupina, dnes folklorní soubor Marjánka²⁶⁰ stala jedním z klíčových a neopominutelných spolků v rámci hudebních světů české Vídně současnosti. První hudebně taneční aktivity spadají do roku 2011, kdy Marjánka fungovala zprvu jako zájmový kroužek pro předškolní děti zaměřený na českou lidovou hudbu a tanec. Vedle interních výstupů zejména v rámci reprezentace Komenského školy nacházela uplatnění při příležitosti návštěv významných osobností včetně českých a rakouských vrcholných politiků.²⁶¹ Školský spolek Komenský představoval v začátcích ideální zázemí, neboť poskytoval prostory²⁶²

Repertoár
Lumíru jako
symbolický
identitní
ukazatel

Začátky
Marjánky

²⁵⁸ Jednalo se o čtvrt hodinové taneční vystoupení dětí v krojových kostýmech s doprovodem reprodukováné hudby v podání českých folklorních souborů, tento program Marjánky sestával převážně z českých lidových písní.

²⁵⁹ Na organizaci křtu se podílelo České srdce, České centrum ve Vídni, *Vídeňské svobodné listy* i spolek Lumír. Viz zpráva na webu menšinového vysílání ORF: <https://volksgruppen.orf.at/v2/cesi/stories/2887019/>.

²⁶⁰ Viz webové stránky tanečního, hudebního a jazykového spolku a souboru Marjánka <https://marjanka.at/cs/>.

²⁶¹ Vedle již výše zmíněných událostí se jednalo o vystoupení při oficiálních návštěvách prvních dam ČR: děti z Marjánky přednesly české lidové písně a říkanky Livii Klausové (14. 11. 2012), o rok později školu navštívila Ivana Zemanová (24. 4. 2013). Dne 13. 2. 2014 se děti představily rakouskému prezidentovi Heinzovi Fischerovi.

²⁶² Do roku 2020 se nácviky tanečních skupin pořádaly vedle prostor v Kreuzherrenmusikschule Wien ve Velké klubovně Školského spolku Komenský.

**Marjánka
jako dětský
zájmový
kroužek**

i nejvýznamnější cílovou skupinu – děti, jejichž rodiče se nějakým způsobem vztahují k české nebo slovenské identitě a jazyku. Tehdy taneční skupinu navštěvovalo 16 dětí a zakladatelky netušily, jaký bude mít Marjánka další osud. Jejimi vůdčími osobnostmi byly Martina Canova spolu s Květou Apolin, současnou vyučující římskokatolického náboženství na gymnáziu Komenský. Právě Martina Canova, zakladatelka a současná předsedkyně spolku Marjánka, měla hned od počátku vedoucí úlohu v iniciování veškerých aktivit.

Již od založení Marjánky hrála a dodnes zjevně hraje nejvýznamnější roli silná osobní angažovanost a iniciativa žen a nejbližších příbuzných v ní působících dětí. Babičky a prababičky začleněných dětí, Božena Kovářová a Alexandra Kolářová, se zasloužily o zhotovení prvních krojových kostýmů pro nejmladší tanečníky. Aktivity v Marjánce se setkaly s překvapivým a nebývalým zájmem a počet dětí každým školním rokem narůstal.²⁶³

2013 V roce 2013 již fungovaly dvě skupiny dětí ve věku od 4 do 8 let, s nácivky Martině Canové a Květa Apolin pomáhala také matka čtyř dětí, Miroslava Rührig. V témže roce skupina získává profesionální vedení. Taneční pedagožka Radka Westerkamp²⁶⁴ původně přivedla do Marjánky svoji dceru Emmu²⁶⁵ a také Maru. Emma tehdy nenavštěvovala Komenského školu, přáním Radky Westerkamp však bylo najít zájmovou aktivitu, díky níž by dcery mohly udržovat kontakt s českým jazykem, krajskou komunitou i domovskou kulturou.

2014 Kromě vystoupení při oslavách organizovaných Komenského školou se děti z Marjánky objevovaly na interních besídkách pro rodiče, které Martina Canova a Květa Apolin pravidelně pořádaly v prvních letech. V roce 2014 se v Divadelním sále Školského spolku Komenský konal první z dosud šesti velkých a slavnostních jarních koncertů. S přibývajícím počtem dětí a také s jejich zvyšujícím se věkem bylo nejzásadnějším úkolem zajištění nových krojových kostýmů. Jejich navržení a zhotovení se ukázalo být jednou z nejnákladnějších investic z hlediska časového i finančního.

V letech 2014 a 2015 byly výdaje za kroje velkou měrou hrazeny z finančního daru Československého ústavu zahraničního, který věnoval Školskému spolku Komenský značnou částku na pořízení nových krojových kostýmů pro Marjánku.²⁶⁶ Část výdajů byla ale také hrazena z vybraných příspěvků od rodičů. V nemalé míře se na financování spolupodílela i Martina Canova a její rodina.

²⁶³ Zájem rodičů a narůstající počty dětí předčily původní očekávání natolik, že se v roce 2014 z časových důvodů a péče o třetí nově narozené dítě spoluzakladatelka Marjánky Květa Apolin musela vzdát dosavadních aktivit.

²⁶⁴ Radka Westerkamp je profesionální baletkou, vystudovala taneční pedagogiku na Hudební a taneční fakultě pražské Akademie múzických umění, působila ve Státní opeře v Praze, v Národním divadle v Brně i v dalších českých a moravských divadlech a rovněž v zahraničí. V současnosti ve Vídni vyučuje pilates a jiné pohybové metody ve vlastním studiu ve 4. vídeňském okrese.

²⁶⁵ Emma Westerkamp je i muzikálovým pěveckým talentem a členkou dětského sboru vídeňské Volksoper.

²⁶⁶ V roce 2021 získala Marjánka již jako menšinový spolek příspěvek 75 000 Kč od Ministerstva zahraničních věcí ČR na pořízení nových krojových kostýmů.

OBR. 16) 6. slavnostní koncert folklorního souboru Marjánka, Divadelní sál Školského spolku Komenský ve Vídni, 16. května 2019

V roce 2017 se Marjánka rozrostla na 65 členů a přibýly další věkové skupiny. Marjánka tak zahrnuje členy v 6 skupinách od předškolních dětí, přes mladší školáky až po gymnazisty, začínají se však aktivně angažovat i dospělí.²⁶⁷ Od téhož roku se dle Martiny Canové datují snahy zaměřovat se právě na starší věkové skupiny, budovat stabilnější členskou základnu a oprošťovat se od výhradního napojení na Školský spolek Komenský.

S dalším nárůstem počtu členů se začaly realizovat i větší investice do profesionálně zhotovených krojových kostýmů. Vedle interních školních akcí se uskutečňují vystoupení pro další krajanské spolky, která se i v následujících letech opakovala. V první řadě se jedná o Čaj o páté, pravidelně pořádanou akci ochotnického divadelního spolku Vlastenecká omladina, na níž Marjánka vystupovala společně se strážnickým folklorním souborem Demižón.²⁶⁸ Nejde zde o náhodu, ale o vícenásobné personální propojení: Demižón vede Jana Vaďura, jejíž tchyně, Anna Vaďurová, je předsedkyní Vlastenecké omladiny. Shodou okolností rovněž vnuk Anny Vaďurové v té době zpíval a tancoval v Marjance.

V téže roce Marjánka poprvé vystoupila i v České republice na mikulovském festivalu tuzemských a zahraničních folklorních souborů Setkání pod Taneční horou, kam se vrací i v pozdějších letech. Koncem června 2017 Marjánka vystupuje

**Zapojení
dospělých
od roku 2017**

**Veřejná
vystoupení
ve Vídni i v ČR**

²⁶⁷ Organizační tým v té době čítal 5 osob, vedle Martiny Canové a Radky Westerkamp to byly Karla Zemanová, Beáta Bičanová a David Umscheidt. Všichni jsou zároveň rodiči dětí navštěvujících školy Komenského.

²⁶⁸ Vystoupení proběhla ve dnech 19. března 2017, 18. března 2018 a 17. března 2019.